

ไข้เลือดออก

ไข้เลือดออกเป็นโรคที่เกิดจากยุงเป็นพาหะของโรคไข้เลือดออกนอกจากจะเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นปัญหาสาธารณสุขทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในเขตร้อนชื้นและก่อให้เกิดความกังวลต่อผู้ปกครองเวลาเด็กมีไข้ บทความนี้จะบรรยายถึงโรค

ไข้เลือดออกในแง่การดูแลผู้ป่วยซึ่งมีหัวข้อดังต่อไปนี้

อุบัติการณ์ของโรคไข้เลือดออก

เมื่อ คศ ๑๙๗๐มีการระบาดของไข้เลือดออกเป็นครั้งคราว epidemic ๘ประเทศ ปัจจุบันไข้เลือดออกมีการระบาดเพิ่มมากขึ้นในระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันไข้เลือดออก เป็นโรคประจำท้องถิ่น endemic ของประเทศมากกว่า ๑๐๐ ประเทศในแถบแอฟริกา อเมริกา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ western pacific โดยมีความรุนแรงมากในแถบ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ western pacific ประชากรประมาณ ๒๕๐๐ ล้านคนในประเทศที่มีการระบาดจะเสี่ยงต่อการติดเชื้อไข้เลือดออก ประมาณว่าจะมีการติดเชื้อปีละ ๕๐

ล้านคน และต้องนอนโรงพยาบาลมากกว่า ๕๐๐๐๐๐ คน ต่อปี อัตราการเสียชีวิตประมาณร้อยละ ๒.๕ แต่อาจสูงถึงร้อยละ ๒๐ หากให้การรักษาอย่างดีอัตราการเสียชีวิตอาจลดลงต่ำกว่าร้อยละ๑

สาเหตุของไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่เกิดจากยุงลาย Aedes aegyti ตัวเมีย บินไปกัดคนที่ป่วยเป็นไข้เลือดออกโดยเฉพาะช่วงที่มีไข้สูง เชื้อไวรัสแดงก็จะเพิ่มจำนวนในตัวยุงประมาณ ๘-๑๐ วัน เชื้อไวรัสแดงก็จะไปที่ผนังกระเพาะและต่อมน้ำลายของยุง เมื่อยุงกัดคนก็จะแพร่เชื้อสู่คน เชื้อจะอยู่ในร่างกายคนประมาณ ๒-๗ วันในช่วงที่มีไข้ หากยุงกัดคนในช่วงนี้ก็จะรับเชื้อไวรัสมาแพร่ให้กับคนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นเด็ก โรคนี้ระบาดในฤดูฝน ยุงลายชอบออกหากินในเวลากลางวันตามบ้านเรือน และโรงเรียน ชอบวางไข่ตามภาชนะที่มีน้ำขัง เช่น ยางรถยนต์ กะลา กระบอง จานรองขาตู้กับข้าว แต่ไม่ชอบวางไข่ในท่อระบายน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง

เมื่อไรจะสงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

อาการของไข้เลือดออกไม่จำเพาะ อาการมีได้หลายอย่าง ในเด็กอาจจะมีเพียงอาการไข้และผื่น ผู้ใหญ่อาจจะมีไข้สูง ปวดศีรษะ ปวดตามตัว ปวดกระบอกตา ปวดกล้ามเนื้อ หากไม่คิดโรคนี้ อาจจะทำให้การรักษาช้า ผู้ป่วยอาจจะเสียชีวิต ลักษณะที่สำคัญของไข้เลือดออกคือ

- ไข้สูงเฉียบพลัน ประมาณ ๒-๗ วัน
- เบื่ออาหาร หน้าแดง ปวดศีรษะ ร่วมกับอาการคลื่นไส้ อาเจียน และอาจมีอาการปวดท้องร่วมด้วย
- บางรายอาจมีจุดเลือดสีแดงขึ้นตามลำตัว แขน ขา อาจมีกำเดาออก หรือเลือดออกตามไรฟัน และถ่ายอุจจาระดำเนื่องจากเลือดออก และอาจทำให้เกิดอาการช็อคได้
- ในรายที่ช็อคจะสังเกตได้จากการที่ไข้ลดแต่ผู้ป่วยซีมลง ตัวเย็น หหมดสติและเสียชีวิตได้

การรักษา

ไม่มีการรักษาเฉพาะสำหรับโรคไข้เลือดออก การรักษาเพียงประคับประคองอย่างใกล้ชิดโดยการเฝ้าระวังภาวะช็อค และเลือดออก และการให้สารน้ำอย่างเหมาะสมก็จะทำให้อัตราการเสียชีวิตลดลงต่ำกว่าร้อยละ ๑

วัคซีนป้องกันไข้เลือดออก

การผลิตวัคซีนกำลังอยู่ในขั้นพัฒนา แต่มีปัญหาเนื่องจากเชื้อมี ๔ สายพันธุ์ คาดการณ์ว่าจะสำเร็จและใช้ได้ในอนาคตอันใกล้

วิธีที่จะป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกที่ดีที่สุดคือการควบคุมการแพร่กระจายของยุงลาย

- กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เช่น กะลา ยาง กระจบอง
- หาฝาปิดภาชนะ เช่น โอ่ง ถังน้ำ
- ในแหล่งน้ำสาธารณะอาจจะเลี้ยงปลาเพื่อกินลูกน้ำ หรือใส่สารเคมีเพื่อฆ่าลูกน้ำ

ชนิดของเชื้อแดงก็เชื้อไวรัสแดงก็ เป็น single stranded RNA ไวรัสมียี่ดัวกัน ๔ ชนิด (serotype) DEN๑ DEN๒ DEN๓ DEN๔ ซึ่งมี antigen ร่วมกันบางส่วนทำให้เกิดการติดเชื้อชนิดหนึ่ง จะเกิดภูมิคุ้มกันต่อเชื้ออีกชนิดหนึ่ง แต่ภูมิที่เกิดจะอยู่ได้

๖-๑๒ เดือน ส่วนภูมิที่เกิดกับเชื้อที่ป่วยจะมีตลอดชีวิต เช่น หากเป็นไข้เลือดออกจากเชื้อ DEN๑ ผู้ป่วยจะมีภูมิต่อเชื้อนี้ตลอดชีวิต แต่จะมีภูมิต่อเชื้อแดงก็ชนิดอื่นเพียง ๖-๑๒ เดือนเท่านั้นจากการศึกษาพบว่าการติดเชื้อซ้ำ หรือการติดเชื้อครั้งที่สองจะเป็นสาเหตุของโรคแดงก็ได้ถึงร้อยละ ๘๐-๙๐ ในสมัยก่อนปี ๒๕๔๓พบว่าการระบาดของเชื้อแดงก็เกิดจากสายพันธุ์ที่สอง DEN๒ แต่หลังจากนั้นพบลดลง แต่จะพบสายพันธุ์ DEN๓ มากขึ้น แต่หลังจากปี ๒๕๔๓ เชื้อสายพันธุ์ที่สอง DEN๒ เริ่มกลับมาพบมากขึ้นและมีอัตราการตายสูงเนื่องจากเป็นเชื้อที่หากเป็นแล้วจะเกิดอาการรุนแรง

อาการของโรคติดเชื้อไข้เลือดออก

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อไข้เลือดออกอาจจะไม่มีอาการ หรือมีอาการเพียงเล็กน้อย หรืออาจจะเกิดอาการรุนแรงจนเสียชีวิต เมื่อหายร่างกายจะมีภูมิต่อเชื้อนั้นตลอดชีวิต ความรุนแรงของการติดเชื้อขึ้นกับอายุ ภาวะภูมิคุ้มกัน และความรุนแรงของเชื้อ ติดเชื้อไวรัสแดงก็ มีอาการได้ ๓ แบบคือ

- การติดเชื้อไข้แดงก็ Denque Fever
- ไข้เลือดออก (Dengue hemorrhagic fever- DHF)
- สำหรับไข้เลือดออกแดงก็ที่ช็อก Denque Shock Syndrome DSS

วิธีป้องกันไข้เลือดออกที่ได้ผลดี และยั่งยืน ต้องเป็นแบบบูรณาการโดยการร่วมมือของทุกฝ่าย

- ภาคครัวเรือนต้องป้องกันโดยการกำจัดแหล่งน้ำที่เพาะพันธุ์ยุง และการป้องกันส่วนบุคคล
- ภาคชุมชนจะต้องมีการรณรงค์ให้มีการกำจัดแหล่งลูกน้ำในชุมชนอย่างน้อยปีละ ๒-๓ ครั้ง และจะต้องทำพร้อมกันทั่วประเทศโดยการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ
- สำหรับชุมชนที่ห่างไกลก็อาจจะต้องใช้อาสาสมัคร
- จัดโปรแกรมสำหรับเด็กและครอบครัวเพื่อกำจัดลูกน้ำ
- กระตุ้นให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อม
- จัดการประกวดพื้นที่ปลอดภัยจากไข้เลือดออก

ด้วยความปรารถนาดีจาก
องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว
อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๕๓-๐๓๖๕๕๕

